

Nr 68.

Av herr **Rydén** i Malmö, om anslag till utarbetande av en handledning i gymnastik med lek och idrott för landets folk- och småskolor.

Återigen möter oss i årets statsverksproposition ett stort anslag till idrottsrörelsen. Varje vän av vår ungdom måste också vara vän av dess fostran till fysiskt friska och sunda människor och följaktligen med sympati omfatta de strävanden, som gå ut på att skapa en *sund* idrott. Däremot borde det vara en plikt för envar att bekämpa den osunda utveckling, som idrottsrörelsen alltmer tagit genom att lägga an på individuella tävlingar, rekordmakeri och all därmed följande ensidighet i fråga om den kroppsliga utvecklingen. Staten handlar emellertid rakt stick i stäv mot vad som borde vara dess uppgift. Med stora anslag stöder den sammanslutningar, som övervägande inriktat sitt arbete på idrottens urartning. Däremot behandlar den ytterligt styvmoderligt de strävanden, som — utan att göra väsen av sig genom världsrekord eller mästerskapstävlingar eller speciella tränare med justitierådslöner o. d. — gå ut på att skapa en verklig fysisk fostran åt hela vårt folk, icke blott åt ett litet fåtal rekordmakare. *Gymnastiken* försummas knappast någonstades så mycket som i Per Henrik Lings fädernesland.

När idrottsanslaget för några år sedan första gången beviljades, erinrade sig riksdagen det dåliga tillstånd, vari den svenska skolgymnastiken befann sig, enkannerligen i landsbygdens folkskolor, och skrev i anledning härav till Kungl. Maj:t med begäran om utredning angående åtgärder till ändring i dessa förhållanden. Världskrisen kom sedermera emellan och bordlade för obestämd tid det ärendet. Att *alla* åtgärder till förbättrande av skolgymnastiken skola vila under krisen, synes emellertid ej nödvändigt. En mycket betydelsefull åtgärd skulle kunna vidtagas utan nämnvärda kostnader, nämligen utarbetandet av *gymnastiska dagövningar för folk- och småskolor*. En av de förnämsta orsakerna till gymnastikundervisningens dåliga beskaffenhet i dessa skolor är nämligen

bristen på lämpliga handledningar för vederbörande lärare. I början av år 1913 ingingo ock samtliga statens folkskolegymnastikinspektörer till Kungl. Maj:t med en framställning i syfte att få en sådan handledning till stånd. (Samma hemställan har sedermera gjorts av samtliga ledare och ledarinnor för repetitionskurser i gymnastik för folkskollärare). Över framställningarna anbefalldes direktionen över gymnastiska centralinstitutet att yttra sig, och inhämtade denna lärarekollegiets yttrande. Dessa båda uttalanden, som i bilagor fogas härvid, ådagalägga på ett övertygande sätt nödvändigheten av snara åtgärder. Givetvis bör utarbetandet av sådana dagövningar uppdragas åt vår främsta gymnastiska institution, gymnastiska centralinstitutet. Därest enhetliga och vetenskapligt riktiga principer skola i dessa dagövningar vinna tillämpning måste de tillkomma under samarbete mellan de främsta auktoriteterna på detta område.

Kostnaderna för arbetets utförande, vilka enligt beräkning av Gymnastiska centralinstitutets direktion skulle uppgå till 12,000 kronor, äro ej stora i förhållande till det viktiga ändamål, som genom dem skulle tillgodoses.

Därest det finansiella läget ej medgiver ett sådant anslag till skolgymnastiken, torde det utan skada kunna åstadkommas genom en motsvarande nedprutning av idrottsanslaget.

Då arbetet med dagövningarnas utarbetande snarast möjligt borde igångsättas, torde Kungl. Maj:t böra befullmäktigas att redan under innevarande år genom användande av tillgängliga medel disponera intill hälften av anslaget.

Med hänsyn till vad ovan anförts tillåter jag mig vördsamt föreslå,

att riksdagen må på extra stat för år 1917 anvisa ett belopp av 12,000 kronor för utarbetande genom Gymnastiska centralinstitutets försorg av en *handledning i gymnastik med lek och idrott för landets folk- och småskolor*, med rätt för Kungl. Maj:t att redan under innevarande år disponera intill hälften av anslaget.

Stockholm den 26 januari 1916.

Värner Rydén.

Avskrift.

Bilaga.

Till Konungen.

I anledning av härhos återgående remiss angående gymnastiska dagövningars utarbetande för folk- och småskolan får direktionen över Gymnastiska centralinstitutet i underdånighet anföra följande.

Direktionen har inhämtat lärarekollegiets yttrande i frågan, vilket härjämte bifogas. I de däri uttalade meningarna anser sig direktionen kunna tillfullo instämma. Särskilt vill direktionen betona den betydelse för den fysiska uppfostran av folkskolans ungdom som en lättfattlig handledning i gymnastik med lek och idrott äger. För den händelse att det skulle täckas Eders Kungl. Maj:t att bemyndiga direktionen att gå i författning om utarbetande av en dylik handledning, har direktionen intet att erinra däremot. Till ledning för beräkningen av de ungefärliga kostnaderna för ett sådant arbete får direktionen i underdånighet göra följande utkast för arbetets bedrivande.

Sedan planen blivit av direktionen till sina huvuddrag fastställd, överlämnas själva utarbetandet åt lämpliga sakkunniga, vilkas antal torde kunna inskränkas till fem. Av dessa avses en att hava ledningen över det hela och vara den som inför direktionen har det närmaste ansvaret för arbetets ändamålsenliga planläggning och utförande. Av övriga sakkunniga torde två böra vara manliga och två kvinnliga, därav en manlig och en kvinnlig tillhörande folkskolan. Tiden för utarbetandet bör begränsas till omkring ett år, därav tre månader tänkas åtgå till gemensamma sammanträden, och den övriga tiden ägnas åt utarbetande av arbetets detaljer, vilka på ett lämpligt sätt böra uppdelas på de olika sakkunniga. Under den tid de sakkunniga behöva sammanträda synas de böra åtnjuta ett dagtraktamente av 10 kronor och för arbetet i sin helhet tillerkännas ett arvode av 1,000 kronor vardera.

Omkostnaderna för arbetet skulle således komma att ställa sig ungefär sålunda:

Arvode åt fem sakkunniga à 1,000 kronor vardera	5,000: — kronor
Dagtraktamente under 3 månader till samma sakkunniga à 10 kronor per dag	4,500: — »
Till expenser, fotografering m. m.	2,500: — »
	<hr/>
	Summa 12,000: — kronor

Lärarekollegiet framhåller i sin skrivelse, att de sakkunniga, åt vilka uppdraget lämnas, böra beredas tillfälle att i behövlig grad ägna sina krafter åt detta arbete. Detta förutsätter hel eller delvis tjänstledighet från annan tjänst. Direktionen, som väl beaktar även denna del av frågan, finner dock icke möjligt att nu göra någon beräkning över kostnaderna för ersättning till eventuella vikarier, utan torde detta böra få bli föremål för särskild underdånig framställning hos Eders Kungl. Maj:t, sedan personfrågan blivit ordnad.

Rörande tryckningskostnaderna har direktionen satt sig i förbindelse med aktiebolaget P. Å. Norstedt & söner, vilket avlämnat en kostnadsberäkning, som härmed i utdrag bifogas. Det synes direktionen bliva fördelaktigare välja det

alternativet, att handledningen ifråga utkommer på P. A. Norstedts & söners förlag, då de $16\frac{2}{3}$ procenten av bokhandelspriset per häftat exemplar kunde bidra att göra arbetet lättare tillgängligt genom att priset sänktes.

På grund av det ovan anförda får direktionen, som har sin uppmärksamhet skarpt riktad på vikten av detta ärende, hos Eders Kungl. Maj:t i underdånighet hemställa om bemyndigande att gå i författning om utarbetande av en handledning i gymnastik med lek och idrott för landets folk- och småskolor, och att för detta ändamål Eders Kungl. Maj:t täcktes anvisa en summa av intill 12,000 kronor mot redovisningsskyldighet i vanlig ordning.

Stockholm den 29 maj 1914.

Underdånigst

O. B. Malm. *Sixten von Friesen.* *J. E. Johansson.* *Carl Silow.*
G. Moberg.

Avskrift.

Bilaga.

Till direktionen över Kungl. gymnastiska centralinstitutet.

Sedan lärarekollegiet anmodats att yttra sig över den till direktionen remitterade, av ledare för repetitionskurser i gymnastik för folkskollärare och folkskol-lärarinnor gjorda underdåniga framställningen om gymnastiska dagövningars utarbetande genom direktionens försorg för folk- och småskolan, får lärarekollegiet härmed vördsamt anföra följande:

Den fysiska uppfostran i folkskolan är en för folkhälsan mycket betydelsefull angelägenhet och värd synnerlig uppmärksamhet från statsmakternas sida, ty det gäller den kroppsliga utbildningen för mer än fem sjättedelar av hela antalet i skolåldern varande barn.

Allt sedan 1863, således sedan ett halft sekel, har gymnastiken varit obligatorisk i folkskolan. Men dess tillämpning därstädes är det oaktat än i dag icke tillfredsställande, ja, inom stora delar av landet förekommer den endast till namnet. Många tecken tyda dock på, att en väsentlig förbättring i detta hänseende inom några år är att vänta.

Så kommer tvivelsutan den nya seminariestadgan, som under loppet av innevarande år torde fastställas, att bättre tillgodose seminaristernas utbildning i detta ämne. Vidare kan man hoppas att genom riksdagens ingripande bristen på gymnastikredskap inom folkskolan skall bliva i avsevärd mån avhjälpd. Gymnastikinspektionens ordnande har även visat sig såsom en verkningsfull åtgärd. Man har dessutom rätt att vänta, att den under utarbetande varande nya undervisningsplanen för folkskolan skall taga nödig hänsyn till den fysiska uppfostrans behov av tillräcklig tid och att åt densamma skall beredas bestämd plats på normalschemat.

För att dessa framsteg och förbättringar skola kunna fullt utnyttjas, fordras dock, att lärarekåren, som handhar detta utbildningsämne och icke kan förut-

sättas äga full sakkunskap, erhåller stödet av en lättfattlig och ändamålsenlig handbok jämte övningstabeller, som kan underlätta dess arbete på detta område. Behovet av en dylik handledning har utan tvivel redan länge gjort sig gällande, vilket bland annat framgår därav, att utom föreliggande underdåniga framställning en liknande förut gjorts av samtliga de av direktionen tillsatta gymnastikinspektörerna.

Båda dessa framställningar betona önskvärdheten av, att Kungl. Maj:t uppdroge ordnandet av denna fråga åt direktionen över gymnastiska centralinstitutet såsom den myndighet, vilken har de största förutsättningarna att på allmängiltigt sätt fullgöra ett sådant uppdrag. Häri får lärarekollegiet på det livligaste instämma.

Direktionen har redan förut av Kungl. Maj:t erhållit ett sådant förtroende, ty genom nådiga cirkuläret den 9 januari 1863 fick den befallning att gå i författning om utarbetande av programmer och reglementen för den gymnastiska undervisningen vid elementarläroverken, folkskoleseminarierna och folkskolorna. Vad dessa sistnämnda beträffar föreskrefs, att pedagogisk gymnastik skulle äga rum till den utsträckning, som omständigheterna medgiva, ävensom för gossar vapenövningar och vanliga infanterirörelser, vartill skulle komma för de äldre exercis och de första grunderna av bajonettfäktning med trägevär.

Den 20 januari 1866 överlämnade direktionen till Kungl. Maj:t en av dåvarande föreståndaren för institutet utarbetad »Anvisning för undervisningen i gymnastik och vapenövning vid folkskollärareseminarier och folkskolor», vilken antogs och uppfördes på listan för »undervisningsmateriel för folkskolorna». Denna officiella handledning utkom sedan i fyra upplagor och fortfor att vara gällande tills den under 1880-talet småningom kom ur bruk, då den på grund av ändrade förhållanden icke längre visade sig ändamålsenlig.

Sedan dess har icke någon officiell handledning för gymnastikundervisningen i folkskolan blivit utarbetad, utan har detta varit överlämnat till den enskilda företagsamheten. Under en följd av år har därvid Liedbecks i början av 1880-talet utkomna »Gymnastiska dagövningar för folkskolan» visat sig för sin tid ändamålsenlig och i allmänhet blivit lagd till grund för undervisningen. Då de emellertid icke längre befunnits tillfredsställa fordran på ett för olika åldersstadier begränsat och mera omväxlande övningsförråd, hava de icke under det sista decenniet varit begagnade, utan att dock ersättas av någon annan, allmänt erkänd och använd handledning.

Folkskolans lärarekår har därför allt mera högljutt yrkat på att något bleve åtgjort i denna sak. Visserligen hava på flera platser för det lokala behovet och på vederbörande skolstyrelses initiativ utarbetats dagövningar, såsom exempelvis i Stockholm, Göteborg, Malmö, Borås m. fl. städer. Men även om dessa visat sig vara till gagn för undervisningen på dessa platser, där författarna som sakkunniga biträden åt lärarekåren haft tillfälle att förevisa och förklara dem, så kan man dock icke anse, att frågan därigenom blivit på ett allmängiltigt och enhetligt sätt löst för hela landet, vilket lärarekollegiet i likhet med gymnastikinspektörerna och repetitionskursernas ledare anser nu vara en trängande och oavvislig nödvändighet.

De synpunkter, som vid utarbetande av en blivande handbok i gymnastik med lek och idrott för folk- och småskolan böra göra sig gällande, torde förnämligast kunna angivas till följande. Arbetets omfång bör ej vara för stort utan inskränka sig till det för dessa åldersperioder lämpligaste och verksamaste

övningsförrådet. Handboken bör omfatta undervisningens metodik jämte rörelsebeskrivningar, förtydligade genom mindre anteckningar. Den bör åtföljas av övningsstabeller för olika förhållanden (såsom ålder, kön, redskapstillgång m. m.). Handboken jämte tabellerna böra så nära som möjligt ansluta sig till den undervisning, som lämnas vid rikets seminarier och vara så ordnade och uppställda att de, på samma gång de utgöra ett stöd och rättesnöre för undervisningen, dock lämna lärarna tillräckligt spelrum att göra sin personlighet gällande.

Utarbetandet av en sådan handledning för folkskolans gymnastikundervisning anser kollegiet icke böra överlätas åt en enda person, utan torde därvid lämpligen flera sakkunniga, bland vilka Gymnastiska centralinstitutets lärarekollegium och även folkskollärarekåren böra vara representerade, sättas i tillfälle att gemensamt, efter ingående diskussioner, där olika åsikter kunna få brytas mot varandra, åstadkomma ett enhetligt förslag. Till stöd för denna åsikt kan framhållas arméns tillvägagångssätt vid utarbetandet av dess »Handbok i gymnastik» såväl som av dess »gymnastik- och idrottsinstruktion». I båda fallen voro flera sakkunniga från armén och flottan tillkallade, och föredragandena voro lärare i friskgymnastik vid Gymnastiska centralinstitutet.

Kollegiet vill kraftigt betona som sin mening, att denna fråga icke bör förhalas. Att låta densamma anstå i avvaktan på den nya undervisningsplanens fastställande för folkskolan finner kollegiet icke behöfligt. En hel del tidsödande förarbeten kunna oberoende av densamma beskaffenhet utföras, såsom rörelselistors uppgörande, rörelsebeskrifningar m. m. Folkundervisningskommittén torde dessutom redan hava denna undervisningsplan till sina huvuddrag utarbetad.

Själva arbetet bör bedrivas med största skyndsamhet. Behovet av här ifrågavarande handledning är livligt känd inom vidsträckt krets av folkskolan, där det intresse för den fysiska uppfostran, som nu förefinnes, lätt löper fara att förflyktigas genom flera års ytterligare dröjsmål. De sakkunniga, åt vilka uppdraget lämnas, torde därför i behöflig grad beredas tillfälle att ägna sina krafter åt detta arbete.

På grund av det ovan anförda får kollegiet vördsamt anhålla, att direktionen ville på sätt den finner lämpligt göra framställning hos Kungl. Maj:t om uppdrag att så skyndsamt som möjligt låta utarbeta ifrågavarande handbok jämte övningsstabeller för folk- och småskolan.

Stockholm den 18 april 1914.

Å lärarekollegiets vägnar:

N. F. Sellén.

Avskrift.

Aktiebolaget P. A. Norstedt & Söner.

Bilaga.

Kungl. boktryckeriet.

Stockholm 2 den 28 maj 1914.

Herr Professorn m. m. Sellén

Hamngatan 19, Stockholm.

I enlighet med Herr Professorns önskan har jag låtit uppgöra kostnadsberäkningar för tryckning av *Dagövningar för folk- och småskolor*. Därvid har jag

låt tit taga såsom mönster både i fråga om format och stil »Legemsövelser for Pigeskolen». Skulle någon avvikelse därifrån böra ske, såsom jag tror Herr Professorns mening var, betyder detta antagligen icke någon nämnvärd ökning av kostnaden. Under dessa förutsättningar och vidare med antagande att en upplaga av 10,000 exemplar skulle tryckas i ett omfång för varje exemplar av 320 sidor, därav illustrationerna sammanlagt skulle motsvara ungefär 50 sidor, skulle kostnaderna, då något avrundade uppåt, uppgå till 6,500 kronor. Då manuskriptet icke föreligger, möter det emellertid synnerligen stora svårigheter att ens göra en approximativ beräkning.

Skulle fråga uppstå därom, att ett sådant arbete skulle utgivas å vårt förlag, komme vi säkerligen icke att börja med en upplaga om 10,000 exemplar utan antagligen 2,000, högst 3,000 exemplar. I författarhonorar skulle vi under sådana förhållanden helst vilja lämna efter våra vanliga grunder $16\frac{2}{3}$ % av bokhandelspriset för häftat exemplar, ett honorar, som i sådant fall skulle för hvarje upplaga utgå till någon statens institution, i detta fall väl närmast Gymnastiska centralinstitutet.

Skulle återigen staten önska få en ersättning en gång för alla för manuskriptet, tror jag mig icke kunna förutsätta, det bolaget skulle vilja betala mera än allra högst 2,000 kronor.

Häri genom tror jag mig hava besvarat Herr Professorns frågor och återställer de hit till mig överlämnade arbetena.

Med utmärkt högaktning.

Conrad Carleson.
